

BILAGA B § 53
(separat bilaga)

TID FÖR BARNET!

**Plan för barns och unga personers välfärd i Karleby,
Kronoby och samarbetsområdet JYTA (Halso, Kannus,
Kaustby, Lestijärvi, Perho, Toholampi och Vetil)**

2009-2012

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.1. Utgångspunkter för planen	3
1.2. Processen för utarbetandet av planen	5
1.3. Vilka har producerat information?	8
2. KARTLÄGGNING AV NULÄGET	9
2.1. Förebyggande arbete	9
2.2. Samarbete	9
2.3. Delaktighet	10
3. BESKRIVNING AV MÅLGRUPPERNA	12
3.1 Spädbarn och barn i lekåldern	13
3.2 Barn i årskurserna 1–6	19
3.3 Barn i årskurserna 7–9 och ungdomar	22
4. BARN- OCH FAMILJEINRIKTAT BARNSKYDD	25
4.1 Barn- och familjeinriktat barnskyddsperspektiv	25
4.2 Familjearbete.....	27
4.3 Barnskyddsklientens delaktighet	28
5. BARN- OCH UNGDOMSOMBUD.....	31
SAMMANFATTNING.....	32

Bilagor (kompletterande material)

1. INLEDNING

1.1 Utgångspunkter för planen

Den nya barnskyddslagen trädde i kraft den 1 januari 2008. I lagstiftningen utgår man från att barnets föräldrar har det primära ansvaret för barnets välfärd. Lagens syfte är **att trygga barnets rätt till**

- **en trygg uppväxtmiljö**
- **en harmonisk och mångsidig utveckling**
- **särskilt skydd.**

Barnskydd ska på ett övergripande sätt definieras som sådant skydd av barn som inte bara gäller socialmyndigheterna utan även andra myndigheter och alla medborgare. I planen för barns och unga personers välfärd används begreppen barn och ung person. Med ung person avses den som har fyllt 15 år.

Planen över kommunens eller kommunernas verksamhet för att främja barns och unga personers välfärd är lagstadgad (12 § i barnskyddslagen). Kommunen eller flera kommuner tillsammans ska göra upp planen. **Planen görs upp för att främja barns och unga personers välfärd samt ordna och utveckla barnskyddet.** Planen ska godkännas i respektive kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år. Planen ska beaktas när en budget och ekonomiplan för kommunen görs upp. Planen är en gemensam angelägenhet för alla förvaltningsgrenar och socialväsendet är således inte ensamt om att bära ansvaret. Planen för att främja barns och unga personers välfärd ska innehålla uppgifter om¹⁾:

- 1) barns och unga personers uppväxtförhållanden och välfärdssituation**
- 2) åtgärder och tjänster som främjar barns och unga personers välfärd och förebygger problem**
- 3) behovet av barnskydd i kommunen**
- 4) resurser som ska reserveras för barnskyddet**

¹⁾ Barnskyddslagen 13.4.2007/417, 12 §

5) tillgängligt servicesystem inom barnskyddet för skötseln av uppgifter enligt barnskyddslagen

6) ordnande av samarbete mellan olika myndigheter samt sammanslutningar och anstalter som producerar tjänster för barn och unga

7) genomförandet och uppföljningen av planen.

I planen för barns och unga personers välfärd accentueras ett **barnskyddsperspektiv** utan att dock förbise varken **förebyggande arbete** eller **barns och familjers åsikter**. Man har stannat för barnskyddsperspektivet eftersom funktionsdugligheten hos basservicen på ett tydligt sätt avspeglas i barnskyddet. Fungerande och bra basservice för alla invånare utgör således grunden för barns och unga personers välfärd. I lagen förutsätts att utgångspunkten för planen är att effektivisera det barn- och familjeinriktade barnskyddet, underlätta arbetet och förbättra kvaliteten. Enligt 3 § i barnskyddslagen ska kommunen tillhandahålla förebyggande barnskyddstjänster inom basservicen. Genom det förebyggande barnskyddet främjas och tryggas barns uppväxt, utveckling och välfärd samt ges stöd i föräldraskapet. De förebyggande tjänsterna omfattar sådant särskilt stöd inom basservicen som redan har inriktats på utifrån särskilda behov planerade hjälp- och stödåtgärder.

Planen för barns och unga personers välfärd i Karleby, Kronoby och samarbetsområdet JYTA (de finskspråkiga kommunerna längsmed Lestijoki och Perho å: d.v.s. Halsö, Kannus, Kaustby, Lestijärvi, Perho, Toholampi och Vetil) fick namnet **TID FÖR BARNET**. Vi lever i en jäktig tid och barnen saknar vuxnas närvaro. De saknar vuxna som är närvarande på ett uppriktigt sätt och som har tid. **TID FÖR BARNET** behövs också där som det utförs arbete bland barn och ungdomar, t.ex. rådgivningsbyrån, barndagvården, skolan, ungdomsväsendet, hälso- och sjukvården och det barn- och familjeinriktade barnskyddet. En förtroendefull klientrelation kan skapas om man har tid att sätta sig in i klientens ärende. Tyvärr har begrepp från företagsvärlden, t.ex. effektivitet och resultatansvar, blivit vanliga inom t.ex. barndagvården och socialväsendet. Inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet är klientfallen krävande och tar tid. Det går inte att mäta arbetet på samma sätt som inom företagsvärlden. I arbetet för att främja barns välfärd bör man mera betona vuxnas närvaro och gemenskap mellan generationerna. I en utredning som barnombudsmannen har gjort konstateras det att **för att barndomen ska vara trygg,**

bekymmerslös och lycklig behöver barn och ungdomar ansvarstagande och närvarande vuxna i hemmet, skolan, fritidsaktiviteterna och i olika sammanhang under fritiden¹⁾.

"Fostraren måste ha tid att umgås med barnet. I diskussionerna med barnen lyssnar fostraren på deras åsikter och beaktar och respekterar dem."

(Karlebys plan för småbarnsfostran).

En av principerna i barnskyddslagen är **att barnet är i centrum och barnets röst blir hörd**. Den ansvariga socialarbetaren ska träffa barnet personligen, utreda barnets åsikt och beakta den.²⁾

Under den senaste tiden har man betonat barns och unga personers delaktighet. I frågor som gäller barn och unga personer bör man på ett uppriktigt sätt lyssna till dem.

Delaktighet engagerar och ger styrka. Delaktighet kan öka möjligheterna till en god växelverkan och ett gott samarbete. Därför är det viktigt att öka delaktigheten i fråga om de tjänster som barn och unga personer brukar.

1.2. Processen för utarbetandet av planen

Karleby, Kronoby och samarbetsområdet JYTA har förbundit sig att göra upp en gemensam plan. Det har konstaterats att det finns ett behov av att effektivisera barnskyddsarbetet i detta område. I området finns en gemensam socialjour sedan 2009. Dessutom har ett gemensamt projekt för familjearbetet pågått i landskapet Mellersta Österbotten under åren 2006–2008.

För att göra upp planen för barns och unga personers välfärd anställdes en person för tiden 1.3.2009–31.12.2009. Arbetet med att göra upp planen har letts av en tvärsektoriell styrgrupp. Styrgruppen har samlats tre gånger. För arbetet med att göra upp planen

¹⁾ Med adress till vuxna! Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008

²⁾ Barnskyddslagen 13.4.2007/417, 20 §

tillsattes även en arbetsgrupp som har haft en aktiv roll vid utarbetandet av planen. Arbetsgruppen har haft sju möten.

Styrgruppens sammansättning:

Seppo Mattila, servicedirektör för socialt arbete och handikappservice, Karleby, ordförande
Tarja Oikarinen-Nybacka, basservicedirektör, JYTA
Kai Kytölaakso, servicedirektör för småbarnsfostran, Karleby
Ari Kinnunen, kommundirektör, Perho/JYTA
Matti Kaivosoja, Mellersta Österbottens sjukvårdsdistrikt, överläkare och
resultatområdesdirektör för psykiatri
Tarja Kalander, kultursekreterare, Toholampi/JYTA
Lassi Oikari, Karleby stads arkitekt, Karleby lokalförsörjning
Eivor Holm, socialarbetare, Kronoby/Karleby
Maria Keltti-Heikkilä, bildningsdirektör, Vetil/JYTA
Anu Svenlin, Karleby universitetscenter,
Jarmo Vähä-Ruona, skolkurator, Karleby
Aija Järvenpää, fritidsinstruktör, Kaustby/Karleby
Inkeri Jussila, ledande hälsovårdare/Lestijärvi/JYTA
Minna Lönnbäck, socialarbetare, sekreterare

Styrgruppens sammansättning:

Pirjo Höri, servicechef/social- och hälsovårdsväsendet, Karleby
Marita Loukiainen, verksamhetsledare för mödra- och skyddshemsföreningen i Karleby
Ronnie Djupsund, ungdomsdirektör, Karleby
Pekka Kauppinen, servicedirektör, Jyta/Vetil
Ulla Siirilä, ledande socialarbetare, Jyta/Kannus
Anu Piippola, socialarbetare, Kokkola/Kälviä
Eivor Holm, socialarbetare, Kokkola/Kruunupy
Pirjo Knif, utvecklingsplanerare, SONet Botnia
Minna Lönnbäck, socialarbetare

För att kartlägga nuläget i fråga om barns och unga personers välfärd har man behövt sådan uppdaterad information som inte fanns till hands i statistisk form. De instanser som arbetar med barn och unga personer känner bäst till de starka och svaga sidorna hos servicestrukturen i kommunen och regionen och familjernas konkreta problem. De här instansernas uppfattningar och kunskaper har varit nyttiga i samband med att planen gjordes upp. Med anledning av detta ordnades två eftermiddagsseminarier med samma innehåll i relation till barns och unga personers välfärd. Seminariet som hölls i Karleby den 4 maj 2009 hade ca 70 deltagare, seminariet i Vetil den 5 maj 2009 hade 40 deltagare. Deltagarna företrädde bl.a. bildningsväsendet, social- och hälsovårdsväsendet, ungdomsväsendet, mödra- och skyddshemmet och församlingarna samt de olika organisationerna.

I Karleby ordnades den 8 september 2009 en kurs med projektchef Sirkka Rousu från Kommunförbundet som utbildare. Utbildningen var särskilt avsedd för förtroendevalda. Temat för kursen var det huvudsakliga innehållet i det nya barnskyddet och planen för barns och unga personers välfärd. Antalet kursdeltagare uppgick till ca 40.

Inom ramen för planen för barns och unga personers välfärd ordnades i samråd med projektet Kaste två kurser i innehållet i barnskyddslagen. Den ena kursen ordnades i Toholampi den 24 september 2009 och den andra i Kaustby den 1 oktober 2009. Målgruppen för kurserna var framför allt social- och hälsovårdsväsendet, barndagvården, församlingen, bildningsväsendet och polisen. På detta sätt strävade man efter att medverka till ett fungerande samarbete mellan olika myndigheter.

Planen för barns och unga personers välfärd framlades för basservicenämnden för samarbetsområdet JYTA i Kaustby den 17 juni 2009.

Ett samarbetsmöte för polisen och barnskyddet ordnades i Karleby den 22 oktober 2009. I mötet deltog företrädare för polisen och anställda inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet i Kronoby och JYTA och vid Nopsa (barnskyddsensheten vid Karleby polisstation). Målet med mötet vara att utarbeta gemensam praxis.

Ett forum för barns och unga personers välfärd i Mellersta Österbotten ordnades den 28 november 2009 i Karleby. Vid mötet framlades bl.a. resultaten från

skolhälsovårdsundersökningen och planen för barns och unga personers välfärd i Mellersta Österbotten.

För att kartlägga läget inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet har projektarbetaren träffat och intervjuat anställda inom barnskyddet och samband med intervjuerna besökt verksamhetsställena i området.

1.3. Vilka har producerat information?

Enligt Kommunförbundets anvisningar bör planen vara kortfattad och högst 15–20 sidor¹⁾. På grund av detta har innehållet i planen begränsats. Det finns ett flertal strategier och välfärdsplaner och för närvarande utarbetas bl.a. en välfärdsstrategi och säkerhetsstrategi. Avsikten har varit att beakta dessa i mån av möjlighet.

För att göra upp planen för barns och unga personers välfärd har det behövts information och statistiska uppgifter av olika slag. Statistiska uppgifter har erhållits från bl.a. Sotkanet (Stakes). Det begärdes dessutom kommunspecifika uppgifter av kommunerna. Man har också dragit nytta av resultat som redan finns från olika enkätundersökningar, t.ex. skolhälsovårdsundersökningen som gjordes 2009. Anställda inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet i Karleby, Kronoby och samarbetsområdet JYTA har också besvarat en enkät (bilaga)²⁾.

I planarbetet har vikt lagts vid klientperspektivet. På grund av detta har man även bitt skolor och daghem delta i arbetet med att göra upp välfärdsplanen. De har haft möjligheter att påverka genom att bl.a. besvara en enkät (bilaga), teckna och fotografera.

Ett centralt tema för planen är att effektivisera det barn- och familjeinriktade barnskyddet och förbättra kvaliteten. Därför har det ansetts vara viktigt att höra barnskyddsklienter. För detta ändamål har man intervjuat dem.

¹⁾ Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teko kunnissa. Kuntaliiton opas 1. Sirkka Rousu. Helsinki 2008.

²⁾ Lastensuojelun laatupapas, Kuntaliitto. Tupu Holma. Helsinki

2. KARTLÄGGNING AV NULÄGET

2.1 Förebyggande arbete

Barnskyddslagen förpliktar kommunerna att satsa på **stöd på ett tidigt stadium och förebyggande arbete**. Det är viktigt och kostnadsmedvetet att på ett tidigt stadium klara av att stödja familjer och förebygga förvärrade problem. Som exempel på förebyggande arbete inom basservicen kan nämnas:

- rådgivningsbyråer: spädbarnsfamiljearbete, pappaarbete, satsning på hembesök
- barndagvård: arbete med föräldrar, beaktande av särskilt stöd för barn och tillhandahållande av stöd
- skola: utredning av inlärnings- och skolgångssvårigheter, stöd för inläring och social utveckling
- verksamhetsställen där man möter barn och unga personer och deras föräldrar: stöd för personer som ansvarar för fostran.

Den tredje sektorn utför viktigt förebyggande arbete genom att ordna t.ex. familjecaféer och läger. Församlingarna möter genom sitt arbete, bl.a. diakoni och familjearbete, många familjer, barn och unga personer. De anställda har fört fram en idé om att det förebyggande arbetet bör samordnas.

2.2. Samarbete

Ett av barnskyddslagens syften är att **effektivisera samarbetet mellan olika myndigheter för att stödja familjerna**. I praktiken betyder det att man försöker skapa en öppen samarbetsmodell för ingripande på ett så tidigt stadium som möjligt. Ofta utgör brådska, okunskap och attityder hinder för ett fungerande samarbete. Ett välorganiserat nätverksarbete förhindrar onödigt och överlappande arbete och sparar allas resurser. För närvarande fungerar samarbetet inte till alla delar i enlighet med de syften som framgår av barnskyddslagen. De myndigheter som arbetar med barn och unga personer och företrädarna för den tredje sektorn har ett klart behov av samarbete. Behovet kommer fram exempelvis på så vis att man önskar ha gemensamma möten för att uppdatera information, redogöra för planer för den egna sektorn och ta del av det som händer inom

de övriga sektorerna. Behovet av en gemensam broschyr har stigit fram. Broschyren bör innehålla information om samtliga aktörers evenemang och tjänster. Tjänsten kan även tillhandahållas via Internet.

2.3. Delaktighet

”Barnet har rätt att fritt uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognad.”¹⁾

Många lagar och konventioner förpliktar myndigheterna att höra barn och unga personer och möjliggöra deras delaktighet i frågor som gäller dem själva och i planering och beslutsfattande. I 6 § i Finlands grundlag föreskrivs att barn ska bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.²⁾

Även kommunlagstiftningen, ungdomslagen och barnskyddslagen definierar barns och unga personers delaktighet och förpliktar till hörande av barn och unga personer.

Under den senaste tiden har man betonat barns och ungdomars delaktighet. I frågor som gäller barn och ungdomar bör man på ett uppriktigt sätt lyssna på dem. Delaktighet engagerar och ger kraft. Eftersom delaktighet kan främja möjligheterna för god växelverkan och gott samarbete bör delaktighet öka i fråga om de tjänster som barn och ungdomar brukar.

”Att lyssna på barnet och öka barnets påverkningsmöjligheter är fostran med utgångspunkt i barnet”.³⁾

Enligt barnskyddsombudsmannens utredning har de största bristerna i tillgodoseendet av barnets rättigheter att göra med barnkonventionens allmänna principer om att barnets bästa ska beaktas i beslutsfattandet (artikel 3) och med barns möjligheter att påverka i

¹⁾ Artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter

²⁾ Finlands grundlag 11.6.1999/31, 6§

³⁾ Karlebyns plan för småbarnsfostran

frågor som rör dem själva (artikel 12).¹⁾ Barns behov beaktas inte i tillräckligt hög grad i de olika myndigheternas verksamhet: man efterhör inte deras åsikter och låter dem inte delta i diskussioner i deras olika sammanhang. I vårt land är det än så länge ovanligt att man bedömer vilken inverkan besluten har på barn.

Barn och ungdomar vill få sina röster hörda som medlemmar av sitt skolsamfund. Att lyssna på barnen när det gäller skolans dagliga rutiner och beakta deras synpunkter om sättet att arbeta är inte nödvändigtvis en kostnadsfråga. Barnen vill påverka bl.a. skolmaten, rastaktiviteterna, sittordningen och planeringen av tema- och rekreationsdagar.¹⁾

Barns och unga personers delaktighet får dock inte vara en reproduktion eller kopiering av de vuxnas politiska modell. Hörandet av barn kan ske redan i spädbarnsåldern via föräldrarna. Det går att göra enkätundersökningar via t.ex. rådgivningsbyråerna. Det har redan gjorts undersökningar avseende exempelvis barn som omfattas av dagvård. Genomförandet av undersökningarna har gjorts på så vis att barnen tillsammans med sina föräldrar besvarar frågorna via internet. Frågorna gäller bl.a. daghemsverksamheten, måltiderna och utevistelsen samt barnets önskemål.

En tjänst som barn- och ungdomsombud inrättas gemensamt för Karleby, Kronoby och samarbetsområdet JYTA. Barn- och ungdomsombudet samordnar det förebyggande arbetet, främjar samarbetet mellan olika aktörer och utvecklar kanaler för hörande av barns och unga personers åsikter.

¹⁾ Med adress till vuxna! Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008

3. BESKRIVNING AV MÅLGRUPPERNA

Starka sidor

De som arbetar med barn och unga personer konstaterar att de går bra för merparten av barnen och ungdomarna som också mår bra. Karleby, Kronoby och JYTA är traditionellt områden där familjens och släktens betydelse har haft en stor betydelse. Barnfamiljer bosätter sig ofta på barndomshemorten i närheten av mor- och farföräldrarna och den övriga släkten. Den hjälp och det stöd som ett nätverk av närstående bidrar med utgör en viktig kraftkälla för barnfamiljerna. Det förefaller också som om unga trivs på bostadsorten. Enligt enkätundersökningen har barn och unga personer många vänner och merparten har även närstående vuxna med vilka de kan prata om sina bekymmer och problem. Familj, närstående personer, vänner, fritidsintressen, kompisar, vänner och sällskapsdjur är viktiga för barnen och ger glädje i tillvaron. Barn och unga personer vill att någon lyssnar på dem och att de får vara med och påverka olika saker. Enligt skolhälsovårdsundersökningen har alkoholintag i berusningssyfte minskat. Barn värdesätter gemensam tid med familjen och tycker om att göra saker tillsammans med familjen. Föräldrar söker nödvändig information och nödvändigt stöd i allt större utsträckning via Internet. Föräldrar är ofta aktiva i saker som gäller det egna barnet.

Problem

Trots att merparten av barnen och de unga personerna har det bra, kan det dock konstateras att antalet barn och unga personer som mår dåligt håller på att öka.

De största utmaningarna och problemen orsakas alltså av föräldrars missbruk och mentala problem. Alkoholmissbruket har blivit ett alldagligt fenomen och ökat framför allt bland kvinnor.

De som arbetar med barn och unga upplever att föräldrarna behöver stöd av personer i samma situation och även information om vad som hör till en viss åldersfas.

Myndigheterna lyfter fram ett behov av värdediskussioner och ett värdesättande av barndomen i samhället.

Vid granskningen av statistiska uppgifter på riksnivå kan man notera att behovet av barnskydd har ökat under hela 2000-talet. Det här gäller även Mellersta Österbotten. Även behovet av mentalvårdstjänster har ökat. Barn och unga personer har inte alltid omedelbar tillgång till hjälp och stöd. Familjer som på bostadsorten saknar ett nätverk av närstående är ytterst ensamma, särskilt familjer med en ensamstående förälder. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid fattiga barnfamiljer och sättet på vilket de kan få hjälp. Den virtuella världen innebär en stor utmaning som i värsta fall kan vara en marginaliserande faktor i en ung persons liv.

3.1. SPÄDBARN OCH BARN I LEKÅLDERN

	2007	2008
	0–2-åringar	3–6-åringar
Karleby	1771	2255
Kronoby	281	306
Kaustby	158	201
Kannus	177	290
Toholampi	134	190
Vetil	114	128
Halso	26	45
Perho	173	99
Lestijärvi	21	31

Målen för rådgivningsbyråerna för mödravård är att

- främja en trygg graviditet och moderns hälsa och välbefinnande
- trygga och främja fostrets hälsa
- stödja föräldrarollen och parförhållandet
- främja familjens sociala nätverk
- främja individens och hela familjens hälsa, mun- och tandhälsa och psykosociala välbefinnande
- förebygga våld i när- och parrelationer
- identifiera behov av stöd på ett tidigt stadium
- stödja växelverkan och amning på ett tidigt stadium
- främja sexualhälsa

Arbetsformer på rådgivningsbyråerna för mödravård:

- hälsokontroller under graviditeten och efter förlossningen
- hembesök
- familjeförberedelse
- intervjuer som stödjer tidig växelverkan
- olika intervjuer som ger en bild av hela familjens välbefinnande, t.ex. bedömningar av psykiskt välbefinnande, missbruk och familjevåld.

Inom familjeförberedelsen behandlas t.ex. följande teman:

- att se vuxnas alkoholbruk ur barnets ögon, växa in i rollen som pappa och växa in i rollen som förälder samt familjens mänskliga relation.

Rådgivningstjänster för barn är avsedda för barn under skolåldern och deras familjer.

Barnet och familjen överförs till en rådgivningsbyrå för barnavård när barnet är 2–3 veckor gammalt.

Uppgifter och mål för **rådgivningsbyråerna för barnavård**

Föräldrarna är viktiga för främjandet av barnets utveckling och familjens välbefinnande. De har det primära ansvaret för barnen. På rådgivningsbyråerna strävar man efter att säkerställa att barnfamiljerna får det nödvändiga informationsmässiga, materiella och psykiska stödet.

Målen för rådgivningsbyråerna för barnavård är att

- varje barn får tillräckligt med omsorg och stöd för att utveckla sin egen personlighet
- barnens sjukdomar, faktorer som förhindrar utvecklingen och familjens andra hälsoproblem identifieras tidigt
- familjen får stöd för sina hälsofrämjande val
- varje förälder har en möjlighet att redan tidigt skapa ett tryggt, ömsesidigt tillgivenhetsförhållande och bilda en positiv uppfattning om sitt barn och om sig själv som förälder
- föräldrarna sköter om sitt förhållande och föräldraskap så att de kan sköta om sitt barn

- bistå föräldrarna med att identifiera sina egna resurser och sådana faktorer som belastar familjen samt får stöd på ett tidigt stadium i problemsituationer
- förebygga psykiska störningar hos barn och behovet av barnskyddsåtgärder.

Grundläggande uppgifter för rådgivningsbyråerna för barnavård är att

- följa och stödja barnets fysiska, psykiska, sociala och emotionella utveckling
- ge vaccineringsprogrammet och upprätthålla barnens vaccineringskydd
- i ett så tidigt skede som möjligt identifiera tecken på en ofördelaktig utveckling i barnet, familjen och livsmiljön och tidigt i samråd med småbarnsfostran, enheter för barnfamiljer och specialenheter ingripa i de faktorer som äventyrar hälsan
- hänvisa barnet och familjen vid behov till andra experter för undersökning eller vård
- hjälpa föräldrarna att uppfostra sitt barn på ett sätt som är tryggt, utgår från barnet och innebär närvaro av trygga vuxna
- hänvisa föräldrar till stöd av personer i samma situation
- utreda behovet av stöd hos dem som inte kommer på regelbundna undersökningar
- höra barnets åsikter och upplevelser.

Depression hos mödrar identifieras på rådgivningsbyråerna. Alla mödrar som fött barn genomgår vid besöket för eftergranskning en s.k. EPDS-screening (undersökning av det psykiska välbefinnandet) och vid behov vidtas fortsatta åtgärder. För att bygga upp behövliga vård- och stödtjänster bedrivs inom Mellersta Österbottens sjukvårdsdistrikt s.k. Masu-verksamhet.

Inom ramen för rådgivningsverksamheten träffar ett barn som är under 1 år en hälsovårdare tio gånger och läkare tre gånger. Ett barn i åldern 1–6 år träffar en hälsovårdare sex gånger och läkare 2–3 gånger.

Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga trädde i kraft den 1 juli 2009.

Kommunerna gavs en övergångstid som löper ut vid ingången av 2011 och verksamheten ska senast då bedrivas i enlighet med förordningen. Förordningen är en ny författning som är bindande för kommunerna. Det innebär att de tidigare verksamhetsanvisningarna som

var rekommendationer har ändrats till skyldigheter på normnivå. Syftet med förordningen är att säkerställa att hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna för kvinnor och familjer som väntar barn och för barn under skolåldern, för elever och deras familjer samt för studerande är planmässiga, uppvisar en enhetlig nivå och tar hänsyn till individens och befolkningens behov i den kommunala hälso- och sjukvården.

När barnet omfattas av dagvård har dagvårdspersonalen ett stort ansvar i fråga om att stödja den som fostrar barnet och ge tidigt och särskilt stöd. Daghemmet ska ha en fungerande grupp för fostran och vård. Föräldrarna ska informeras om verksamheten så att de är medvetna om hur ärenden som gäller deras barn tas upp.

Under den ekonomiska krisen har det gjorts nedskärningar i hemservice för barnfamiljer i ett flertal kommuner. Karleby tillhandahåller fortfarande den här servicen som har ansetts vara ett nödvändigt och nyttigt stöd på ett tidigt stadium särskilt för spädbarnsfamiljer. Även i vissa kommuner i samarbetsområdet JYTA tillhandahålls hemservice för barnfamiljer. Servicen behövs dock i hela området för att undanröja det ojämlika bemötandet av invånarna.

Rådgivningsbyråerna har en viktig uppgift vid identifieringen av riskgrupper. Specialmedarbetartjänster kan vid behov brukas för att bedöma behovet av att stödja utvecklingen och för att stödja utvecklingen. Rådgivningsbyråerna kan hänvisa klienter till bedömningar och undersökningar som görs på familjerådgivningsbyråer och av talterapeuter, ergoterapeuter eller fysioterapeuter. Det finns även tillgång till näringsplanerare i frågor som gäller barns näring. En rådgivningsläkare kan vid behov skriva en remiss till den specialiserade sjukvården. På rådgivningsbyråerna måste de anställda redan på ett tidigt stadium kunna identifiera de familjer som behöver särskilt stöd. För närvarande har det beroende på personalresursläget inte reserverats tillräckligt med tid för rådgivningsbesöken. På rådgivningsbyråerna finns det inte heller tillräckligt med läkare som är specialiserade på rådgivningsarbete.

Som de största hoten avseende spädbarnsfamiljerna upplevs oförmåga att klara av det praktiska livet, missbruk, psykiska problem, arbetslöshet och ekonomiska problem. Myndigheterna anser att problemen verkar hopa sig för vissa familjer. Fattigdom bland barnfamiljer har ökat hela tiden under de senaste åren. Många unga familjer som bor på

en för dem ny ort saknar ett stödnätverk. Mor- och farföräldrarna bor långt borta och kan således inte stödja och hjälpa i vardagen. Det finns därför ett behov av s.k. reservmor- och farföräldrar. Det är stor brist på stödfamiljer. Man försöker förbättra situationen genom det pågående projektet "Tueksiko Tulet".

Bland annat församlingar ordnar familjeklubbar för stöd av personer i samma situation. På vissa orter har föräldrarna själva ordnat motsvarande verksamhet. Det behövs s.k. lågtrösklade mötesplatser för föräldrar och barn, t.ex. familjecaféer.

I Kronoby diskuterade föräldrarna i en familjeklubb läget i Kronoby sett ur barnfamiljernas synvinkel. Som positiva faktorer nämndes tillgången till service och när servicen. I Kronoby finns t.ex. läkar- och tandläkarservice, apotek, bibliotek och bank. Föräldrarna var nöjda med byskolorna och skoltransporterna. De upplevde rådgivningsbyråerna som verksamhetsställen med låga trösklar. Svenskspråkigheten räknades också som en positiv faktor. Som utvecklingsobjekt nämndes bl.a. att på nytt ta i bruk det s.k. Kronobystödet för barnfamiljer. Föräldrarna efterlyste mera verksamhet för föräldrar som är hemma, t.ex. föräldracaféer och öppet daghem. Föräldrarna fäste även uppmärksamhet vid farliga vägavsnitt och behov av att anlägga gång- och cykelvägar längsmed dem. Föräldrarna var oroliga över att byskolor dras in. Föräldrarna upplevde att de vid behov har tillgång till professionell hjälp.

Vad ska utvecklas?

Vid en jämförelse med de rikstäckande rekommendationerna för rådgivningsarbete kan det för Karleby del konstateras att det på rådgivningsbyråerna för mödrar och barn för närvarande saknas sex hälsovårdare. Enligt rekommendationerna för mödrarådgivning bör varje hälsovårdare årligen ha högst 80 klienter/familjer som väntar barn. År 2008 uppgick klientantalet i Karleby till 102/hälsovårdare. Den nya förordningen förutsätter dessutom en omfattande hälsoundersökning av hela familjen och gruppverksamhet för förstföderskor. Med de nuvarande resurserna är det omöjligt att ta sig an de nya utmaningarna.

Enligt rekommendationerna för barnrådgivning bör en hälsovårdare ha högst 340 barn under 7 år. För närvarande uppgår klientantalet per hälsovårdare till i snitt 545 barnfamiljer. Dessutom är en del av hälsovårdarna verksamma inom många sektorer.

Enligt den nya förordningen ska det ordnas tre omfattande hälsoundersökningar. De kan dock inte ordnas utifrån de nuvarande resurserna.

Arbetsstrycket på hälsovårdarna vid rådgivningsbyråerna för mödrar och barn ökar även på grund av att det inte har utsetts någon särskild läkare som ansvarar för rådgivningsverksamheten. Antalet i enlighet med förordningen utförda läkarundersökningar uppgår till hälften av det som föreskrivs i förordningen. I Karleby finns det ett behov av 2,4 heltidsanställda läkare på rådgivningsbyråerna för barnavård.

Föräldrarna känner inte alltid exakt till hur livet förändras i samband med att de får barn. De tror att livet fortsätter som förr och att barnets födelse inte kommer att innebära förändringar. Föräldrarna upplever nödvändigtvis inte ett behov av att ändra sin egen livsstil. Som exempel kan nämnas att många unga föräldrar antar att de kan använda berusningsmedel trots att det i hemmet finns ett litet spädbarn som behöver omsorg 24 timmar i dygnet. Det är även oroväckande att alkoholbruket hos kvinnor har ökat, vilket även framgår av undersökningarna. På rådgivningsbyråerna måste man klara av att observera eventuella missbruksproblem hos gravida kvinnor. I Karleby finns mödrahemmet Lida som drivs av förbundet för mödra- och skyddshem. Mödrahemmet är avsett för mödrar med missbruksproblem och deras familjer. En gravid kvinna kan få plats på mödrahemmet tre månader före beräknad tid. Öppenvårdsenheten Liina utför familjearbete och driver även stödgruppsverksamhet för personer i samma situation. Tjänsterna vid bägge enheterna kan brukas av invånarna i Mellersta Österbotten.

På rådgivningsbyråerna behövs familjearbetare som kan stödja och hjälpa familjerna genast från början. Familjearbetarnas arbetsinsats på rådgivningsbyråerna kan förebygga eventuella allvarigare problem i framtiden. För närvarande hänvisas sådana klienter till barnskyddet vilka i egentlig mening inte har ett behov av barnskydd. Orsaken till hänvisningen kan exempelvis vara att mamman i en spädbarnsfamilj är utmattad. Hjälptjänst i en situation av detta slag bör kunna tillhandahållas inom basservicen, t.ex. inom hemservice för barnfamiljer. I detta avseende bemöts kommuninvånarna på ett ojämnt sätt eftersom hemservice för barnfamiljer inte tillhandahålls i alla kommuner inom området.

Det är viktigt att trygga välbefinnandet hos barn under skolåldern och deras familjer. Det bör fästas särskild uppmärksamhet vid riskgrupper, t.ex. låginkomsttagare och personer i

risksituationer. I denna åldersgrupp accentueras barndagvårdens roll: merparten av barnen omfattas av dagvården och de anställda möter dem nästan varje dag. Därför bör man satsa på dagvården på så vis att man ser till att grupperna inte blir för stora och att det går att ge särskilt stöd till de barn som behöver det.

Om ett stödnätverk saknas, ska man kunna tillhandahålla behövlig hjälp i form av t.ex. hemservice. Familjer med en ensamstående förälder vilka saknar ett nätverk behöver hjälp via t.ex. stödfamiljsverksamhet.

De anställda på rådgivningsbyråerna ska ha tillräckligt med tid för klienterna och därför ska personalresurserna stämma överens med de rikstäckande rekommendationerna. En tillräcklig nivå och resurser för rådgivningsverksamheten ska säkras. På rådgivningsbyråerna behövs resurser för familjearbete.

3.2. BARN I ÅRSKURSERNA 1–6

2008

	7–12 år
Karleby	2 795
Kronoby	515
Kaustby	280
Kannus	478
Toholampi	262
Vetil	213
Halso	109
Perho	285
Lestjärvi	54

Merparten av barnen mår bra. Det finns dock familjer vars problem kan äventyra barns utveckling. En situation av detta slag kan förekomma i synnerhet om föräldrarna har psykiska problem eller är beroende av berusningsmedel. Ofta kan de här problemen vara en orsak till att barnen marginaliseras. På grund av föräldrarnas problem kan barn t.ex. inte bjuda hem kompisar. Med anledning av detta blir barnens sociala kompetens lidande.

De största livskriserna för barn i den här åldersklassen är föräldrarnas arbetslöshet och skilsmässor. De här omständigheterna inverkar exempelvis på barns skolarbete. Barnen

kan lida av koncentrationssvårigheter, retlighet, huvudvärk eller magont. År 2009 uppgick arbetslöshetsgraden i Mellersta Österbotten till 6,4 procent medan den i hela landet uppgick till 8,2 procent.

Myndigheterna anser att familjerna lever ett jäktigt liv och att de inte har så mycket gemensam tid. Familjerna har inga gemensamma måltider och äter sällan morgonmål. Barn på årskurserna 1–6 inom den grundläggande utbildningen tvingas ofta vara ensamma hemma på eftermiddagarna, ibland även långa tider. Det här ökar känslan av otrygghet. Dessutom har de ingen vuxen som övervakar tevetittandet och användningen av dator. Enligt barnombudsmannens enkätundersökning vill barnen tillbringa mera tid tillsammans med den egna familjen. De hoppas också att det ska förekomma färre gräl i hemmet. Även av den enkätundersökning som gjordes med avseende på planen för barns och unga personers välfärd framgår att barn i åldern 7–12 år anser att de viktigaste sakerna är familj, närstående personer, vänner, fritidsintressen och sällskapsdjur. Merparten av dem som besvarade frågorna uppgav att de sover ca 8–10 timmar och går och lägger sig kl. 21–22. Barn i den här åldern har fortfarande många fritidsintressen. Merparten har många vänner och även närstående vuxna med vilka de kan prata om sina problem och bekymmer. Barn saknade fler möjligheter att påverka.

Barnen tillbringar en stor del av sin tid i skolan. Skolan har ett stort ansvar i fråga om att främja barns välbefinnande. På skoltrivseln inverkar bl.a. högklassig undervisning, raster, pauser och skolmåltider. Det bör även fästas uppmärksamhet vid trivseln på skolgården. Framför allt ska eleverna i årskurserna 1–6 på rasterna erbjudas mångsidig sysselsättning, redskap och ställningar samt tillräckligt med tid för spel och lek. Trivseln i skollokaler bör öka. Det bör fästas uppmärksamhet vid bl.a. luftkvaliteten, toaletternas skick och lokalernas ändamålsenlighet. Skolorna ska också förebygga och ingripa mot mobbning¹⁾. Vid universitetscentret Chydenius ordnades den 13 mars 2010 ett barnuniversitet²⁾. Vid evenemanget behandlades bl.a. barnets rättigheter och barn fick berätta hur samhället skulle se ut om barn fick besluta om sakerna. Mest understöd fick förslagen om att inte mobba i skolan. I Mellersta Österbotten finns en strategi för elevvård, studerandevård och specialundervisning³⁾. Strategin sträcker sig till 2015 och en av dess visioner är att barn

¹⁾ Med adress till vuxna! Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008

²⁾ Keskipohjanmaa, 14.3.2010

³⁾ Strategi för elevvård, studerandevård och specialundervisning i Mellersta Österbotten

och ungdomar ska må bra i Mellersta Österbotten. Skolan ska stödja elevens utveckling på ett förebyggande sätt, vid rätt tidpunkt och på ett tidigt stadium. Man bör lyssna till barnen som medlemmar av skolsamfundet. Enligt barnombudsmannens enkätundersökning vill barnen påverka t.ex. skolmåltiderna, aktiviteterna på rasterna, skolans regler, sittordningen och skolans upphandlingar.

I Karleby har redan under ett par års tid pågått projektet "Skickliga Unga" (Taitavat Nuoret). Projektet drivs av mödra- och skyddshemsföreningen i Karleby och finansieras av PAF. Verksamheten riktar sig till barn i åldern 10–13 år och målet är att stödja delaktighet och självkänsla samt en sund jagbild. Barnen är i centrum och agerar som utvecklare, planerare och genomförare med stöd av en vuxen ledare. Verksamheten innebär således förebyggande barnskyddsarbete i årskurserna 1–6 inom den grundläggande utbildningen och omfattar alla åldersklasserna. Verksamheten genomförs i samarbete med föräldrarna och lågstadieskolorna samt olika aktörer och läroanstalter. Verksamheten "Skickliga Unga" innebär ingripande och stöd på ett tidigt stadium och främjande av barns välfärd. Verksamheten "Skickliga Unga" har fått tilläggsfinansiering för 2010 och målet är att etablera verksamheten.

Det förebyggande arbetet som utförs av polisorganisationen har utvidgats på så vis att varje skola har en egen skolpolis. Skolpolisen håller lektioner och besöker föräldramöten och lärarna har möjlighet att kontakta skolpolisen.

Från myndigheternas håll har det kommit önskemål om att det borde ordnas s.k. föräldraskolor för föräldrar till barn i årskurserna 1–6 inom den grundläggande utbildningen. Under dessa möten borde man behandla aktuella ärenden, t.ex. läggdagstider för barn, sömnbehov, datoranvändning och hemkomsttider. Man bör komma ihåg att skolelevernas föräldrar inte nödvändigtvis får stöd och handledning på liknande sätt som i spä- och småbarnsfasen. Föräldrarna behöver dock stöd av andra föräldrar i samma situation och anvisningar och råd framför allt i fråga om barn i puberteten.

Alla barn bör ha likadana möjligheter till fritidsintressen. Vanliga hinder för deltagande är familjens ekonomiska problem, transport till fritidsintressen framför allt i glesbygden och utbudet av fritidsintressen. En lösning på problemet kan vara det projekt som finansieras av Mellersta Österbottens Kulturfond och vars mål är att öka möjligheterna till

fritidsintressen framför allt i de trakter där det inte finns något utbud. Via projektet har man utrett hurdana möjligheter till fritidsintressen barn och ungdomar själva önskar. Via projektet har ordnats olika fritidsaktiviteter, t.ex. dans, teater och bandverksamhet.

3.3. BARN I ÅRSKURSERNA 7–9 OCH UNGDOMAR

	2008	2009
	13–17 år	13–17 år
Karleby	3050	3101
Kronoby	496	481
Kaustby	298	271
Kannus	450	447
Toholampi	238	236
Vetil	233	216
Halso	93	87
Perho	243	237
Lestijärvi	68	63

Barn och unga personer anser att det viktigaste i livet är familj, vänner/kompisar, fritidsintressen, fritid och sällskapsdjur. De unga upplever att de har ringa möjligheter att påverka i samhället. Enligt enkätundersökningen vill de påverka utbudet av fritidsintressen, skolfrågor och fritiden. De unga saknar t.ex. bandkvällar och filmförevisningar. Av undersökningen framgår att eleverna i årskurserna 7–9 går och lägger sig senare än barn i åldern 7–12 år. Eleverna i årskurserna 7–9 går och lägger sig kl. 22–24 och en del uppger att de sover bara 5–7 timmar.

Som positiva faktorer upplever eleverna i årskurserna 7–9 bl.a. möjligheter till fritidsintressen och verksamhet som ordnas av olika organisationer, församlingen och ungdomsväsendet. Enligt ungdomarna i Karleby är staden inget tryggt ställe på kvällarna och nätterna. De anser också att det är alldeles för enkelt för en minderårig att skaffa alkohol och tobak.

Skolan spelar en stor roll i högstadiееlevernas och de ungas liv. Enligt skolhälsovårdsundersökningen har utvecklingen av skolförhållandena för eleverna i årskurserna 7–9 varit en aning negativ i jämförelse med föregående undersökning. Eleverna upplever skolans arbetsklimat och den ökade arbetsmängden som ett problem.

Gymnasieelevernas svårigheter i anslutning till studierna har minskat. Gymnasieeleverna upplever också att arbetsmängden är rimligare än för två år sedan.

Man bör satsa på en fungerande elevvård. I skolan ska det finnas vuxna, t.ex. skolkurator och skolhälsovårdare, som eleverna kan besöka vid vilken tidpunkt som helst. Eleverna upplever det som ett problem att de inte vet vilka dagar skolhälsovårdaren eller skolkuratoren är i skolan. För skolhälsovården ska anvisas resurser så att eleverna kan komma till mottagningen utan dröjsmål. Enligt skolhälsovårdsundersökningen har tillgången till skolhälsovårdar- och läkarmottagningstjänster försämrats i jämförelse med läget för två år sedan. Missnöjet med skolhälsovården bland eleverna i årskurserna 7–9 har ökat. Studerande inom yrkesutbildningen har lättare att få tid till läkarmottagning än gymnasieeleverna. Eleverna upplever det som ett problem att de inte har exakta uppgifter om vilka dagar skolhälsovårdaren eller skolkuratoren är på plats.

Merparten av ungdomarna har det bra. Om ärendet granskas i ljuset av statistiska uppgifter kan man dock lägga märke till att flest omhändertaganden sker avseende unga personer.¹⁾

Det finns situationer där föräldrarna kontaktar det barn- och familjeinriktade barnskyddet och begär hjälp i ärenden som gäller barn i puberteten. Som exempel på problem kan nämnas att barnet nonchalerar gränser, regler och hemkomsttider, att föräldrarna är oroliga över barnets kamratkrets, att berusningsmedel har kommit in i bilden och att skolgången inte lyckas.

Det är oroväckande att de vuxna/föräldrarna låter barn i synnerhet i pubertetsåldern vara för sig själva i alltför stor utsträckning. Till riskgruppen hör de som isolerar sig från socialt umgänge och som tillbringar all sin fritid i den virtuella världen. Enligt skolhälsovårdsundersökningen är föräldrarna inte alltid medvetna om hur, var och med vem barnet spenderar sin fritid. I synnerhet föräldrar till studerande inom yrkesutbildningen var sämre informerade om var barnen tillbringande kvällarna under veckosluten. Bland barn och unga har klimatet blivit mera kritiskt. Orsaken till detta är antagligen i hög grad medias inverkan.

¹⁾ Sirkka Rousu, Karleby 8.9.09

Enligt undersökningarna har vart femte barn upplevt våld antingen själv eller som vittne. Även resultaten från skolhälsovårdsundersökningen visar att upplevelser av fysiskt hot har blivit vanligare.

Det är positivt att alkoholintaget i berusningssyfte bland eleverna i årskurserna 7–9 har minskat. Det förefaller även som om brottsligheten bland ungdomar minskat. Unga förbrytare har rätt till avgiftsfri medling på byrån för medling vid brott och i vissa tvister.

Ungdomsväsendet i Kronoby har gjort en enkätundersökning bland eleverna i årskurserna 7–9 och gymnasieeleverna om bl.a. fritidssysselsättning, möjligheter till fritidsintressen, delaktighet och möjligheter att påverka. Merparten av dem som besvarade frågorna uppgav att de tillbringar fritiden med kompisar. Många ungdomar deltar i idrottsföreningsverksamhet. Även om merparten av de unga trivs bra på bostadsorten anser cirka hälften att det inte finns något intressant att göra på fritiden i Kronoby. De unga anser också att de har ytterst ringa möjligheter att lägga fram egna förslag till de kommunala beslutsfattarna. De som deltog i enkätundersökningen lade emellertid fram ett stort antal beaktansvärda utvecklingsidéer.

Eleverna i årskurserna 7–9 och unga personer ska få större möjligheter att påverka. Resultaten av skolhälsovårdsundersökningen ska tas på allvar och beaktas i de åtgärder som vidtas. Skolorna ska ha ett tillräckligt antal skolkuratorer och skolhälsovårdare som kan hjälpa en ung person som behöver hjälp.

4. BARN- OCH FAMILJEINRIKTAT BARNSKYDD

4.1 Barn- och familjeinriktat barnskyddsperspektiv

Kommun	Omhändertagna		Inom öppenvården	
	2007	2008	2007	2008
Karleby	83	74	1069	667
Kronoby	2	2	12	29
Kaustby	4	5	52	28
Kannus	5	5	88	57
Toholampi	2	2	30	24
Vetil	1	1	25	1
Halso	1	1	6	1
Perho	4	5	41	32
Lestijärvi	1	1	11	

Med barn- och familjeinriktat barnskydd avses tryggandet av barns positiva utveckling och välfärd. Det har skett stora förändringar inom barnskyddet under den senaste tiden. Den nya barnskyddslagen trädde i kraft den 1 januari 2008 och ställer nya krav på barnskyddet. Socialarbetarna upplever att arbetsmängden har ökat på grund av lagändringen. Efter att den nya barnskyddslagen trädde i kraft har staten ökat kommunernas anslag för barnskydd. Vid beredningen av lagen var man medveten om att arbetsmängden kommer att öka till följd av den nya barnskyddslagen. Socialväsendet har inte haft möjlighet att använda icke-öronmärkta statsandelar som inte är avsedda för ändringen av barnskyddslagen för verksamheten.

Kommunsammanslagningarna, omorganiseringarna och den ovan nämnda lagändringen har inverkat på barnskyddsläget. De anställda blir utmattade på grund av det stora och krävande klientantalet. Personalomsättningen är anmärkningsvärd. Inom barnskyddet är klientrelationerna långvariga och det är inte förenligt med barnets bästa att anställda byts ut hela tiden. Det här problemet måste tas på allvar och man måste satsa på förhållandena i arbetet så att de anställda oberoende av det krävande arbetet har

möjligheter att orka med det. Dessutom ska klientantalet dimensioneras i enlighet med rekommendationerna. Det nuvarande läget förutsätter att det anvisas tilläggsresurser.

Enligt de statistiska uppgifterna färdigställs utredningar om behovet av barnskydd inte alltid inom de i lagen föreskrivna tre månaderna. Beklagligt är även det faktum att när behovet av vård och stöd hos ett barn eller en ung person har utretts, kan denne tvingas vänta på hjälp och stöd i rentav långa tider

Socialarbetarna upplever frustration eftersom det egentligen inte alls finns tillgång till stödåtgärder inom öppenvården. Enligt den nya barnskyddslagen ska ansökningar om omhändertagande mot klientens vilja lämnas in till förvaltningsdomstolen. I samband med ansökan om omhändertagandet ska socialarbetaren lämna in en utredning om stödåtgärder inom öppenvården vilka erbjudits familjen. Om stödåtgärder inom öppenvården inte har erbjudits familjen, ska socialarbetaren kunna motivera varför. Enligt lagen kan det faktum att kommunen inte tillhandahåller de stödåtgärder inom öppenvården vilka familjen behöver helt enkelt inte ligga till grund för ett omhändertagande. Om detta används som grund, är det lagstridigt och för förvaltningsdomstolen kan inte föreslås ett omhändertagande på dessa grunder. Detta innebär att de stödåtgärder inom öppenvården som familjen behöver ska tillhandahållas. Om de inte tillhandahålls, ska beslutsfattarna anvisa resurser för anskaffandet av dem. Enligt 36 § i barnskyddslagen ska följande stödåtgärder inom öppenvården tillhandahållas:

- 1) stöd för utredning av barnets eller familjens problemsituation
- 2) ekonomiskt eller annat stöd för barnet i skolgången, vid anskaffning av yrke och bostad, placering i arbete, fritidsintressen, upprätthållandet av nära mänskliga relationer och tillgodoseendet av andra personliga behov
- 3) en stödperson eller stödfamilj
- 4) vård- och terapier som stöder barnets rehabilitering
- 5) familjearbete
- 6) placering av hela familjen i familje- eller anstaltsvård enligt 37 §
- 7) referensgruppsverksamhet
- 8) semester- och rekreationsverksamhet
- 9) andra tjänster och stödåtgärder som stöder barnet och familjen.

Enligt enkätundersökningen anser de anställda inom barnskyddet ofta att lagens skyldigheter inte kan utövas och att barnets bästa inte tillgodoses med hjälp av den nuvarande personalmängden. Barn och ungdomar kan inte utan dröjsmål få hjälp och stöd. Det finns inte tillgång till tillräckligt mångsidiga tjänster och man känner inte till de tjänster som tillhandahålls.

Bland annat kommunsammanslagningarna har lett till att man på små orter där socialarbetaren tidigare hade hand om hela fältet för socialt arbete nu kan sätta sig in i barnskyddsarbetet. De anställda inom barn- och familjeinriktat barnskydd inom samarbetsområdet JYTA har tillsammans utvecklat och gjort upp modeller för barnskyddsarbetet som utförs i området. Det kollegiala stödet är viktigt och fås via gemensamma möten. Stödet möjliggörs även av det att tjänsterna har centraliserats och att arbetet kan utföras i par. Tack vare detta är situationen inte längre så sårbar.

I Karleby har man inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet övergått från områdesteam till ansvarsområdesteam. Genom detta går det att utveckla arbetet på olika sätt och att specialisera sig på ett eget specialområde. Med hjälp av personalöverföring har Karleby fått två barnatillsyningsmän.

Det utarbetas som bäst rikstäckande rekommendationer som kommer att innehålla rekommendationer om kvaliteten på barnskyddet och dess förutsättningar, bl.a. tillräckligt antal anställda.

Personalresurserna för det barn- och familjeinriktade barnskyddet ska till sin omfattning vara tillräckliga för att svara mot invånarnas behov.

Det ska ges ett servicelöfte för att garantera att de utredningar och åtgärder som förutsätts i barnskyddslagen görs och vidtas på det sätt som föreskrivs i lagen.

4.2 Familjearbete

Familjearbete utförs i Karleby, JYTA och Kronoby. Innehållet i familjearbetet varierar något beroende på orten. I Karleby har man flera års erfarenhet av familjearbete. Kronoby inledde familjearbete 2009. I Kronoby tillhandahålls dessutom hemservice vid behov. I Karleby utförs familjearbete inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet endast för

barnskyddsklienter medan familjearbetet inom JYTA även utförs som förebyggande arbete och familjen behöver således inte ha en klientrelation inom barnskyddet. En familj kan hänvisas till familjearbete från t.ex. rådgivningsbyrån.

År 2007 hade Karleby fortfarande tolv familjearbetare men på grund av omorganiseringen finns det för närvarande endast fyra familjearbetare. En del av familjearbetarna överfördes till den av Karleby stad inrättade barnskydds-enheten Teli med sex platser. Den radikala minskningen av resurserna har lett till att familjer som behöver familjearbete står i kö. Familjearbetarna upplever att klientrelationerna är mera krävande och tyngre än under de tidigare åren. Arbetet är till sin natur helt och hållet reparerande.

Med familjearbete strävar man efter att åstadkomma en positiv förändring i barnets situation. Som exempel på former för familjearbete kan nämnas:

- samtal och handledning om skötseln av ärenden
- individuella och gemensamma samtal med familjemedlemmarna om familjens vardag, barnuppfostran och föräldraskap
- användning av olika arbetsredskap
- handledning avseende familjens möjligheter till gemensamma fritidsintressen och barnets möjligheter till egna fritidsintressen
- vid behov kontakter till myndigheter relaterade till familjens liv.

Det görs upp en plan för familjearbetet tillsammans med familjen.

Familjearbete ska ses som en viktig stödåtgärd inom öppenvården genom vilken man i bästa fall kan förhindra att ett barn placeras i vård utom hemmet. Det ska garanteras tillräckliga resurser för familjearbetet och man ska se till att klienterna får tjänster av samma kvalitet oberoende av kommun.

4.3 Barnskyddsklientens delaktighet

"Ett barn ska enligt sin ålder och utvecklingsnivå tillförsäkras rätten att få information i ett barnskyddsärende som rör barnet och möjligheten att framföra sina åsikter i ärendet. Då behovet av barnskydd bedöms, då beslut fattas om ett barn

eller en ung person och då barnskydd genomförs, ska särskild uppmärksamhet fästas vid barnets eller den unga personens åsikter och önskemål.”¹⁾

De barn och unga personer som har haft en klientrelation inom barnskyddet är de bästa experterna när det gäller en utveckling av barnskyddet. I verkligheten engagerar man sällan dem i utvecklingen av olika tjänsterna. **”Då servicen ordnas och utvecklas bör särskild uppmärksamhet ägnas barns och unga personers behov och önskemål.”²⁾**

För att göra upp planen för barns och unga personers välfärd har man intervjuat klienter inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet. Barnen kände inte helt och hållet till orsaken till klientrelationen. En del av dem som intervjuades var osäkra i sina svar. *”Jag kan inte säga varför jag är barnskyddsklient. Har det någonting att göra med mamma ...”* *”Pappa behövde hjälp ... det berodde väl på det.”* *”Jag är inte säker, kan det bero på att mina föräldrar är trötta”.*

En del av de intervjuade kom inte ihåg namnet på den egna socialarbetaren. Alla kom dock ihåg när de senast hade träffat den egna socialarbetaren antingen i samband med ett hembesök eller på byrån. Barnskyddsklienterna hade inte kontaktuppgifter till den socialarbetare som svarade för ärendena och de var således inte säkra på hur de skulle gå tillväga om de hade ärenden till socialarbetaren. Även om barnskyddsklienterna hade kontaktuppgifter till socialarbetaren var det inte alltid lätt att få tag på denne. I synnerhet upplevde de som var omhändertagna att det var svårt att få tag i barnskyddsarbetaren eftersom denne ibland inte besvarade telefonmeddelanden eller e-post eller tog kontakt för sent. Barnskyddsklienterna antog att det här berodde på att socialarbetarna hade så många klienter. När barnets rätt att träffa sin socialarbetare inte tillgodoses på det sätt som föreskrivs i lagen är det fråga om en olaglig situation. Beslutsfattarna bör ingripa mot situationen genom att öka resurserna för socialt arbete.

Ett omhändertaget barn önskade att man i större skala kunde ha hjälpt familjen. Barnets egen situation hade förbättrats men barnet ansåg att det var tråkigt att familjen inte hade fått tillräckligt med uppmärksamhet. Alla barnskyddsklienter som intervjuades hade

¹⁾ Barnskyddslagen 13.4.2007/417, 5§

²⁾ Barnskyddslagen 13.4.2007/417, 8§

åtminstone en närstående vuxen med vilken de kunde prata om sina bekymmer och problem.

Klienterna kände till klientplanerna och hade läst dem. De barnskyddsklienter som intervjuades ansåg att de hade fått inverka på planerna. En del av de intervjuade upplevde att det fanns för mycket text och gamla händelser i klientplanerna. De intervjuade ansåg att man i tillräcklig stor utsträckning hade lyssnat på dem och att deras åsikter hade beaktats. Socialarbetarna inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet ansåg att det fanns för lite tid för barnen och ungdomarna. De anställda hinner inte lyssna på klienterna i tillräcklig utsträckning. Det finns inte heller tillräckligt med tid för bedömningsarbetet genom vilken socialarbetarna i samråd med barnet/den unga personen och familjen ska följa fördelarna med och verkningarna av tjänsterna.

Klienter inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet ska engageras i arbetet för att utveckla barnskyddet. Dessutom ska det skapas ett system genom vilket man regelbundet samlar in respons av klienterna.

Det ska ordnas grupper för omhändertagna ungdomar för att samla in information om och respons på klientupplevelser.

SAMMANFATTNING

Vi lever i en tid som kännetecknas av snabba förändringar som bör kunna förutses och som kräver anpassning. Det förs även en hård kamp om resurser och pengar på ett flertal fält. I detta sammanhang har barns och unga personers välfärd betraktats på ett noggrannare sätt och förslag till att främja den har lagts fram. Även lagen förpliktar oss att se till att sakerna ordnas. **TID FÖR BARNET** väcker frågor kring vem som ställer sig på barnets sida, vem som följer och reagerar på hur besluten inverkar på barns liv och vardag. Ett av huvudmålen för planen för barns och unga personers välfärd är att inrätta en för Karleby, Kronoby och JYTA gemensam tjänst som barn- och ungdomsombud. Barn- och ungdomsombudet främjar barns och unga personers ställning. Han eller hon informerar om och följer utvecklingen av barns och unga personers välfärd och rapporterar om den. Han eller hon utvecklar kanaler för hörandet av barns och unga personers åsikter. Han eller hon samordnar även det förebyggande arbetet och främjar samarbetet mellan olika aktörer. Den verksamhet som barn- och ungdomsombudet bedriver främjar barns och unga personers sunda uppväxt och välfärd.

Då det gäller barns och unga personers välfärd bör man komma ihåg att de har rätt till en **tillräcklig andel av samhällets resurser**. Det bör därför finnas tillräckligt med tjänster för barn och unga personer för att de ska få den hjälp och det stöd som de behöver utan dröjsmål. Detta innebär bl.a. att det ska finnas ett tillräckligt antal hälsovårdare på rådgivningsbyråerna, att läkarundersökningar ska göras, att grupperna på daghemmen inte ska vara för stora, att antalet skolkuratorer och skolhälsovårdare ska stämma överens med det som anges i de rikstäckande rekommendationerna och att personalresurserna för det barn- och familjeinriktade barnskyddet ska svara mot antalet klienter.

Beslutsfattarna ansvarar för ett viktigt ärende som påverkar området framtid när de tar ställning till hur vi i vårt område ska sköta de ärenden som gäller barn, ungdomar och familjer. I tider som kännetecknas av en stram ekonomi ökar kostnadsmedvetenheten och man måste få information om tjänsternas genomslagskraft. På grund av detta accentueras barns, ungdomars och familjers delaktighet ytterligare. Man måste få respons direkt av dem som brukar tjänsterna och man måste lyssna på dem. Det går inte att överbetona barns och unga personers delaktighet. Det är synd att barn och unga personer upplever

5. BARN- OCH UNGDOMSOMBUD

I samband med att man gjorde upp planen för barns och unga personers välfärd presenterades en idé om att det behövs ett barn- och ungdomsombud i Mellersta Österbotten. Till barn- och ungdomsombudets arbete hör att samordna ombudsverksamheten för barn och ungdomar. Detta innebär ett samarbetsnätverk mellan olika aktörer för att främja barns och unga personers ställning. Till barn- och ungdomsombudets viktigaste uppgifter hör att främja barns och unga personers ställning med hjälp av följande medel:

- informera och följa utvecklingen av barns och ungas välfärd och rapportera om den
- utveckla kanaler för att höra barns och unga personers åsikter och behov
- samordna arbete som utförs för barns och unga personers bästa
- främja samarbete mellan olika aktörer med utgångspunkten i att beakta barns- och ungdomsperspektivet i beslutsfattande och verksamhet som gäller dem.

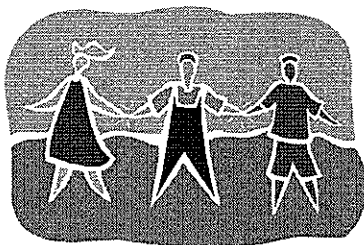
Till barn- och ungdomsombudets uppgifter hör även att genom rapportering och utlåtanden följa hur ärenden, beslut och åtgärder som bereds och som gäller barn och unga personer verkställs. Barn- och ungdomsombudets för fram ärenden relaterade till barns och unga personers välfärd vid olika evenemang. Han eller hon kartlägger olika projekt i anslutning till barn och unga personer och deltar enligt behov i olika arbetsgrupper som behandlar frågor i anslutning till barn och unga personer. Barn- och ungdomsombudet är den instans som för fram barns och unga personers uppfattningar i det kommunala beslutsfattandet. Det fästs ofta för ringa uppmärksamhet vid ärenden som gäller barn och det finns ingen person och instans som arbetar för barns och unga personers ställning och intressen. Därför behövs det en neutral instans som tar ställning i ärenden som gäller barn och unga personer och som lyfter fram de olägenheter som påverkar deras situation och intressen. Det är viktigt att barn- och ungdomsombudet agerar som **brobyggare** mellan olika aktörer. Därför ska barn- och ungdomsombudet administrativt sett placeras vid t.ex. centralförvaltningen vid Karleby stad eller inom JYTA eller SONet Botnia. Kostnaderna för barn- och ungdomsombudet uppgår till ca 70 000 euro/år. Kostnaderna fördelas mellan kommunerna enligt invånarantalet. Inom kommunerna fördelas kostnaderna mellan de olika förvaltningsgrenarna.

att man inte lyssnar på dem i tillräcklig utsträckning och att de inte har möjligheter att påverka.

Bilagor (kompletterande material)

Liite 1

LASU 2009

Kokkolan, Kruunupyyn ja Jyväskylä-alueen
lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

TERVETULO!

Olet tervetullut mukaan **osallistumaan ja vaikuttamaan** maakunnallisen lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnitelman laatimiseen ja tuomaan siihen omaa kokemustasi ja toimitahosi kautta muodostunutta näkökulmaa. Tehdään yhdessä suunnitelmasta tavoitteen mukainen, laaja-alainen ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin kaikkien yhteiseksi asiaksi nostava suunnitelma, johon maakunnassa haluamme sitoutua.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen (lastensuojelulaki 12 §), joka kunnan on laadittava yksin/yhdessä useamman kunnan kanssa. Suunnitelma on kunnassa kaikkien hallintokuntien yhteinen asia eikä pelkästään sosiaalitoimen vastuulla. Keski-Pohjanmaalla laaditaan yhteinen suunnitelma, koska tällä alueella on tarvetta lastensuojelutyön tehostamiseen.

Tavoitteena on:

- *varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn lisääminen
- *riittävän ja laadukkaan lastensuojelutyön järjestäminen

Kokkolassa ja Vetelissä järjestetään samansisältöiset seminaarit, joissa kerätään tietoa siitä, mitkä asiat ovat kunnossa ja mitä pitää parantaa. **Kohderyhmä:** neuvolat, päivähoido, koulut, perheneuvola, terveydenhuolto, koulukuraattorit, lastensuojelu, poliisi, nuorisotoimi, iltapäivätoiminta, seurakunnat, ensi- ja turvakoti, luottamushenkilöt, eri hallintokuntien edustajat jne.

4.5.09 klo 12.30- 16.00 Kokkolassa, kaupungintalo, Kokkola-sali
 5.5.09 klo 12.30- 16.00 Vetelissä, Vetelin kunnantalo Kirkkotie 7

Ohjelma

12.30	Alustus
13.15	Työverstaat
14.10	Kahvi
14.30	Työverstaat jatkuvat
15.15- 16.00	Yhteenveto

Osallistujat jakaantuvat työverstaisiin lasten ja nuorten ikävaiheiden mukaisesti.
 Ikävaiheet ovat:

1. Vauvat
2. Leikki-ikäiset
3. Alakouluikäiset
4. Yläkouluikäiset/ nuoret
5. ruotsinkielinen ryhmä (huomioi kaikki ikäryhmät). Vain Kokkolassa 4.5.

Ryhmissä käsiteltäviä asioita ovat mm.

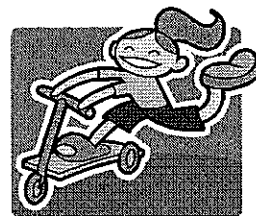
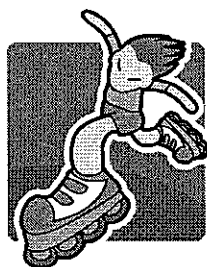
- nykytilan kartoitus - missä olemme nyt?
- vision hahmottaminen - mihin pyrimme?
- mitä tarvitaan sinne pääsemiseksi - mitä esteitä on?
- mitä itse/oma toimijataho voi tehdä tavoitteen saavuttamiseksi - aikataulu?
- jatkoarviointi ja seuranta?

Ilmoittautumiset viim. 27.04.09:

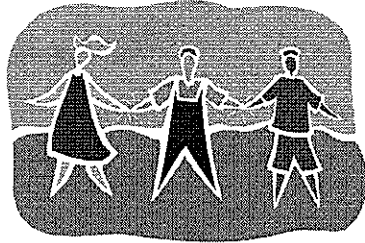
Minna Lönnbäck 040- 4892114 minna.lonnback@kokkola.fi tai

Jaana Pikkarainen-Haapasaari 06-8289278 jaana.pikkarainen-haapasaari@kokkola.fi

Ilmoittautumisen yhteydessä valitaan myös työverstas.

Liite 2

LASU 2009

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisäätöinen (lastensuojelulaki 12 §) ja joka kunnan on laadittava se yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa. Vuosi 2009 on myös YK:n lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhlavuosi.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma selvittää lasten ja nuorten hyvinvointia Kokkolassa. Suunnitelmasta tulee ilmi seuraavat kysymykset:

- mitkä asiat ovat hyvin,
- mitkä asiat ovat huonosti, mitä pitäisi muuttaa,
- miten toimivat neuvolat, päiväkodit, koulut, nuorisokeskukset, lastensuojelu,
- mitkä asiat ovat lapsille tärkeitä,
- mistä asioista lapset ovat huolissaan ja
- voivatko lapset ja nuoret vaikuttaa asioihin (mitä vaikuttamiskeinoja on, onko lapsilla kokemusta siitä, että aikuiset kuuntelevat, saavatko lapset sanoa mielipiteensä, ovatko lapset mukana kehittämistyössä?)

Koska hyvinvointisuunnitelma koskettaa koko kuntaa ja on kaikkien hallintokuntien yhteinen asia pyydämmekin, että osallistuisitte suunnitelman tekoon yhdessä lasten kanssa. Lapsilla ja nuorilla on oikeus osallistua kehittämistyöhön. Työskentelytapoja voivat olla esim.

- keskustelu, jonka pohjalta tehdään yhteenveto,
- piirtäminen, maalaaminen,
- kirjoittaminen (aine, runo),
- valokuvaaminen (esim. mitä asioita Kokkolassa pitäisi muuttaa),
- "biisin"/laulun tekeminen (tallennus, ja mahdollisesti esitys suunnitelman julkistamistilaisuudessa),
- sarjakuva,
- draama, filmi,
- tanssi ja
- täyttämällä Kokkolan kaupungin sivuilla olevan kyselylomakkeen

Valmiit tuotokset tulee lähettää sisäisessä postissa tai sähköpostilla viim. 30.10.09.

Liite 3

LAPSIARVI PIKA – AUDITOINTI

tupahoima 2008

Auditoidijat arvioivat faktojen, havaintojen ja haastattelujen ja keskustelujen pohjalta. Sopii myös itseauditointiin

- 3 = Näyttää toteutuneen hyvin, kannustetaan jatkamaan samaan tapaan
 2 = Parannettavaa ja täsmennettävää tulee ilmi keskusteluissa, dokumenteissa ...
 1 = laatupuutteita, lapsen etu ei toteudu, lain velvoitteet eivät täyty, kehitettävää ja parannettavaa löytyy

Rakenteet	1	2	3
1. Palvelut ovat monipuoliset ja niitä on erilaisia tarpeita tyydyttämään. Palveluista myös tiedetään; niin asiakkaat kuin oma henkilökunta.	☐	☐	☐
2. Perustehtävä on selvillä, samoin työn tarkoitus ja tavoitteet	☐	☐	☐
3. Toiminta ja periaatteet on kuvattu. Toimitaan kuten on 'julistettu'	☐	☐	☐
4. Toimintaa seurataan, arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti	☐	☐	☐
5. Henkilökunnan määrä ja osaaminen on suhteessa perustehtävään, hoidettavien lasten/nuorten tarpeisiin sekä vastaa yleisiä vaatimuksia	☐	☐	☐
6. Tilat täyttävät yleiset vaatimukset sekä soveltuvat lasten/nuorten/perheen tarpeisiin	☐	☐	☐
7. Taloudellinen pohja on kestävä ja koko henkilökunta on kustannustietoista	☐	☐	☐
Prosessi			
8. Asiakasprosessi ja työmenetelmät perustuvat lapsen/ nuoren tarpeisiin	☐	☐	☐
9. Lapsi / nuori on päässyt tarvitsemansa palvelun piiriin viivytystä	☐	☐	☐
10. Toiminta on läpinäkyvää, lapsi/nuori/perhe ymmärtävät, mihin pyritään ja miten	☐	☐	☐
11. Jokaisella lapsella on yhdessä laadittu asiakassuunnitelma konkreettisin tavoittein	☐	☐	☐
12. Lapsen /nuoren kanssa on yhteistä aikaa ja häntä kuunnellaan aidosti	☐	☐	☐
13. Yhteistyö eri tahojen kanssa rakentuu lapsen / nuoren asioiden ympärille	☐	☐	☐
Tulokset			
14. Tavoitteet on asetettu yhdessä lapsen/nuoren/perheen kanssa elämän eri alueille	☐	☐	☐
15. Palvelun hyötyjä ja vaikutuksia arvioidaan seuraamalla muutoksia lapsen/nuoren/perheen hyvinvoinnissa ja elämäntilanteessa sekä lapsen terveydessä ja kehityksessä	☐	☐	☐
16. Vaikutuksia arvioidaan selvittämällä, miten lapsi/ nuori/ perhe itse kokee elämänsä ja elämäntilanteensa kohentuneen	☐	☐	☐
17. Vaikutuksia ja hyötyjä arvioidaan myös suhteessa kustannuksiin	☐	☐	☐
18. Koko lastensuojellun palvelukokonaisuuden onnistumista arvioidaan määräajoin tsekkaamalla esimerkiksi solmukohdat ja yhteistyön aukot	☐	☐	☐

Liite 4

Enkät för Kronoby ungdomar hösten 2009

A. BAKGRUNDSFRÅGOR

A1 Är du:

- Flicka
- Pojke

A2 I vilken årskurs går du?

- Åk 7/Högstadiet
- Åk 8/Högstadiet
- Åk 9/Högstadiet
- Åk 1/ Gymnasiet
- Åk 2/Gymnasiet
- Åk 3/Gymnasiet

B FRITID (tiden utanför skolarbetet)

B1 Hur vill du helst spendera sin fritid? (Märk de fyra alternativ du HELST vill göra)

- Träffa kompisar
- Idrotta/motionera på egen hand eller tillsammans med vänner
- Delta i föreningsverksamhet
- Samlas på en ungdomsgård, fritidsgård, cafe' eller liknande
- Engagera mig i församlingsliv
- Gå på bio, konsert, teater, museum, utställningar
- Spendera fritid hemma
- Läsa dagstidningar
- Vara ute i naturen, fiska, jaga
- Sjunga/spela/måla eller syssla med annan
- skapande verksamhet
- Syssla med datornätverk
- Se på TV och filmer
- Skruva motorer eller andra liknande saker
- Hjälpa till hemma med vardagssysslor
- Göra läxor, studera

B2. Vilka av följande alternativ gör du oftast på din fritid (Märk de fyra alternativ som du oftast gör)

- Träffar kompisar
- Idrottar/motionerar på egen hand eller tillsammans med vänner
- Deltar i föreningsverksamhet
- Samlas på en ungdomsgård, fritidsgård, cafe' eller liknande
- Är aktiv inom församlingsliv
- Får på bio, konsert, teater, museum, utställningar

- Spenderar fritiden hemma
- Läser dagstidningar
- Är ute i naturen, fiskar jagar
- Sjunger/spelar/målar eller annan skapande verksamhet
- Sysslar med datornätverk
- Ser på TV och filmer
- Skruvar motorer eller andra liknande saker
- Hjälper till hemma med vardagssysslor
- Gör mina läxor, studerar

B3. Ifall du är föreningsaktiv... vilken typ av förening är det fråga om?

- Idrottsförening
- Ungdomsförening
- Friluftsförening
- Kulturförening
- Nätverk/förening på Internet
- Hobbyförening, motorförening, slöjdförening
- Miljöorganisation/-grupp eller djurrättsförening
- Politiskt parti eller politisk organisation
- Röda korset, Amnesty eller liknande
- Annan. Vilken? _____

B4. Hur mycket, av det du är intresserad av, finns det att göra på fritiden?

- Det finns mycket att göra
- Det finns ganska lite att göra
- Det finns väldigt lite att göra

B5. Tycker du att det saknas fritidsmöjligheter i din kommun, i så fall vilka?

C. INFLYTANDE & DELAKTIGHET

C1. Hur intresserad är du av samhällsfrågor?

- Mycket intresserad
- Ganska intresserad
- Inte särskilt intresserad
- Inte alls intresserad

Liite 5

Ung i Kronoby Kommun 2009

- 330 respondenter
- Sammanlagt 76 % av eleverna i Ådalens skola och Kronoby Gymnasium besvarade enkäten.
- 80 % av högstadieläverna och cirka 70 % av gymnasieeleverna.
- 56 % av respondenterna var flickor och 44 % var pojkar.
- Andelen respondenter bosatta i kommunen är avsevärt högre än den angivna svarsprocenten. De elever som inte är bosatta i kommunen besvarade nämligen inte enkäten.

Fråga 3: Hur VILL du helst spendera din fritid? (Märk de fyra alternativ du helst vill göra)

91 % av respondenterna vill träffa sina kompisar, det är med andra ord en grupp människor som älskar att umgås med sina vänner! På andra plats kommer "idrottande eller motionerande på egen hand eller tillsammans med vänner" (53%) och "se på TV och filmer" (53 %)

Fråga 4: Vilka av följande alternativ GÖR du oftast på din fritid? (Märk de fyra alternativ som du gör oftast)

Även av denna fråga framgår med all tydlighet att eleverna i Kronoby Kommun främst umgås med sina vänner på fritiden (82 %). Sedan följer "se på TV och filmer" (57 %), "spenderar fritiden hemma" (52 %) och "idrottar/motionerar på egen hand eller tillsammans med vänner"

Fråga 5: Ifall du är föreningsaktiv.. Vilken typ av förening är det fråga om?

De vanligaste följer nedan:

Idrottsförening 63 %	Nätverk/förening på Internet 9 %
Ungdomsförening 14 %	Kulturförening 7 %
Hobbyförening 11 %	Annan 5 % osv.

Ungdomarna i kommunen trivs alltså med att idrotta och motionera och den typ av föreningar som lockar mest unga är definitivt idrottsföreningarna...

Fråga 6: Hur mycket, av det du är intresserad av, finns det att göra på fritiden?

Det finns mycket att göra 47 %
 Det finns ganska lite att göra 39 %
 Det finns väldigt lite att göra 14 %

Grovt taget kan man säga att varannan ungdom är nöjd med fritidsutbudet i kommunen. Majoriteten av de övriga upplever att det finns ganska lite att göra.

Fråga 7: Tycker du att det saknas fritidsmöjligheter i kommunen, vilka?

Det som flest tycker saknas är;

Ungdomslokal 27

Dansmöjligheter 21
Motocrossbana 11
Mer varierande sportaktiviteter 10
Simhall i kommunen 9
Teatermöjligheter 8
Bandlokal 7
En lokal i Jeussen 7
Konst och fritt skapande 7
Innebandy 7

Musik:

Sånglektionsmöjligheter 4
Musikaktiviteter 3
Bandkväll 1

Sport och idrott:

Ordentligt gym 4
Kampsporter 3
Motionsmöjligheter 3
Korgboll 2
Akrobatik 2
Bättre skidning 2
En stor manege
Mera öppettider i idrottshallen
Sportplan, inomhusplan
Volleyboll
Boboll
Amerikansk fotboll
Beatboxning
Extremsporter
Cirkelträning och redskapsgymnastik
Bowling i centrum
Boxning
Cykelklubb
Fotbollslag i Terjärv
Klättring
Gruppjumppa
Fäktning
Lagsport
Armytraining
Löpningsbana
Spinningcyklar till Terjärv,
En bollhall
Ishall till Terjärv
Ishall till Småbönders 1
Ishall i Nedervetil 2

Dans:

Spegelsal 3
Yoga

Liite 6

Arki- ja kokemustiedon kyselylomake kouluikäisille lapsille ja nuorille

Kunta suunnittelee tähän saatetekstin, josta käy ilmi: mikä taho tiedonkeruusta on vastuussa, miksi tietoa kerätään, mitä tiedolla tullaan tekemään, miten vastaajan anonymiteetistä huolehditaan sekä miten tuloksista tullaan tiedottamaan.

Taustatiedot

Olen:

- 7-12-vuotias 13-15-vuotias 16-18-vuotias
 Tyttö Poika

Äidinkieleni on

- Suomi Ruotsi Muu äidinkieli: mikä? _____

Valitse mielestäsi parhaiten perheesi tilannetta kuvaileva vaihtoehto.

- Vanhempani ovat yhdessä ja asun heidän kanssaan
 Minulla on vain yksi vanhempi ja asun hänen kanssaan
 Vanhempani ovat eronneet tai asuvat erillään ja asun toisen vanhemman kanssa
 Vanhempani asuvat erillään ja asun vuorotellen kummankin vanhemman kanssa.
 Vanhempani ovat eronneet ja asun toisen vanhempani ja hänen uuden kumppaninsa kanssa
 En asu kummankaan vanhempani kanssa

Jos vanhempasi ovat eronneet tai asuvat erillään, pystytkö mielestäsi pitämään yhteyttä muualla asuvaan vanhempaasi niin usein kuin haluat?

- Kyllä En

Jos et pysty pitämään yhteyttä muualla asuvaan vanhempaasi niin usein kuin haluat, niin miksi et pysty?

Hyvinvointi

Mitä näistä syöt päivittäin?

- Aamupala
 Lounas (päiväruoka, esim. kouluruoka)
 Välipala
 Päivällinen (iltaruoka)
 Iltapala
 Muu, mikä? _____

Mitä näistä syöt monta kertaa viikossa?

- Maitotuotteita (esim. maito, piimä, jogurtti, juusto)
- Vihanneksia ja perunoita (esim. salaatti, tomaatti, kurkku, peruna)
- Hedelmiä/marjoja
- Leipää
- Lihapiirakoita
- Hampurilaisia
- Pizzaa
- Ranskalaisia
- Virvoitusjuomia (esim. Coca-cola, Jaffa, Sprite)
- Karkkia
- Sipsejä tai muuta naposteltavaa (esim. suolapähkinät)
- Kalaa, lihaa, kanaa

Kuinka monta tuntia nukut yössä keskimäärin?

- Alle 5 tuntia 5-7 tuntia 8-10 tuntia yli 10 tuntia

Nukutko mielestäsi riittävästi?

- Kyllä En

Onko sinulla vaikeuksia saada iltaisin unta?

- Kyllä Ei

Jos sinulla on vaikeuksia saada iltaisin unta, mistä se johtuu?

Heräiletkö usein yöllä?

- Kyllä En

Mihin aikaan menet nukkumaan arkisin (viikolla, kun seuraavana päivänä on koulua)?

- Ennen klo 21:ää klo 21-22 klo 22-23 klo 23-24 klo 24 jälkeen

Kuinka usein harrastat liikuntaa vapaa-aikana (muulloin kuin koulussa)?

- Joka päivä Muutaman kerran viikossa Harvemmin
 En koskaan

Onko se mielestäsi:

- Sopiva määrä Liikaa Liian vähän

Kuinka paljon olet keskimäärin päivässä ulkona?

- En lainkaan alle tunnin 1-2 tuntia yli 2 tuntia

Harrastatko jotain, mitä?

Jos harrastat jotakin, kuinka monta kertaa viikossa?

- 1-2 kertaa 3-4 kertaa useammin tai päivittäin

Onko se mielestäsi:

- Sopiva määrä Liikaa Liian vähän

Onko sinulla kavereita?

- Ei yhtään 1-2 3-4 5 tai enemmän

Montako sellaista läheistä ihmistä sinulla on, jolle voit kertoa omista asioistasi ja jotka kuuntelevat sinua (esim. äiti, isä, sisarukset, isovanhemmat, kaverit, muut tutut)?

Ei yhtään 1-2 3-4 5 tai enemmän

Koetko, että vanhemmillasi on aikaa sinulle niin paljon kuin sinä tarvitset?

Kyllä Ei

Jos et asu vanhempiesi luona, onko sinulla muita läheisiä aikuisia, joilla on riittävästi aikaa sinulle?

Kyllä Ei

Onko muilla läheisilläsi riittävästi aikaa sinulle (esim. sisaruksilla, isovanhemmilla, kavereilla)?

Kyllä Ei

Kenen kanssa haluaisit viettää enemmän aikaa?

Onko vanhemmillasi mukavaa yhdessä?

Kyllä Ei

Onko sinulla mukava olla kotona?

Kyllä Ei

Montako kertaa sinä ja perheesi olette muuttaneet?

0 1 2 3 4 kertaa tai useammin

Jos olet joskus muuttanut, onko muuttamisesta aiheutunut jotakin hyvää tai jotakin huonoa? Mitä?

Kuunnellaanko sinua ja mielipiteitäsi kotona?

Kyllä Ei

Kuunnellaanko sinua ja mielipiteitäsi koulussa?

Kyllä Ei

Kuunnellaanko sinua ja mielipiteitäsi harrastuksissasi?

Kyllä Ei

Kuunnellaanko sinua ja mielipiteitäsi kaveripiirissäsi?

Kyllä Ei

Kerro, mitä vaihtoehtoja tiedät, miten lapset ja nuoret voivat vaikuttaa asioihin omassa kunnassasi.

Onko lapsilla ja nuorilla mielestäsi riittävästi vaikutusmahdollisuuksia omassa asuinkunnassasi?

Kyllä Ei

Mihin haluaisit olla mukana vaikuttamassa?

Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi koulussa?

Kyllä En

Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi koulumatkalla?

Kyllä En

Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi kotona?

Kyllä En

Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi muualla vapaa-aikana (ei koulussa tai kotona)?

Kyllä En

Kerro kolme mukavinta tai kivointa asiaa elämässäsi

1. _____
2. _____
3. _____

Palautetta kyselystä

Kyselystäsi antamasi palautteen avulla näemme voisimmeko tehdä kyselystämme vielä paremman.

Oliko kysymyksiä mielestäsi:

Sopivasti Liikaa Liian vähän

Oliko sinun aina helppo ymmärtää mitä kysymyksissä tarkoitettiin?

Kyllä Ei

Jos jotakin kysymystä ei ollut helppo ymmärtää, niin mitä ja miksi?

Oliko vastaaminen riittävän helppoa?

Kyllä Ei

Olisitko halunnut lisätä tai poistaa jotakin kysymyslomakkeesta? Jos, niin mitä ja miksi?

Liite 7

Ilon- ja huolenaiheet vuonna 2009 Keski-Pohjanmaalla

Seuraavassa esitellään tiivistetysti erityisiä ilon- ja huolenaiheita Keski-Pohjanmaalla. Peruskoulu- ja lukiolaisten osalta painotetaan ensisijaisesti muutosta kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien tuloksia on verrattu lukiolaisiin. Halutessaan maakunta voi valita tässä esiiin nostetuista ilon- ja huolenaiheista itselleen ajankohtaisimmat lasten ja nuorten terveydenedistämistyön painopisteet.

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Peruskoululaisilla</p> <ul style="list-style-type: none"> * useammilla oli läheisiä ystäviä * viikoittain koetut niska-hartiakivut vähentyivät * humalajuominen vähentyi <p>Lukiolaisilla:</p> <ul style="list-style-type: none"> * vanhemmat tiesivät paremmin lapsensa viikonloppuiltojen viettoapaikan * useammilla oli läheisiä ystäviä * fyysisen uhan kokeminen vähentyi * kuulluksi tuleminen koulussa lisääntyi * koulun työmäärästä tuli kohtuullisempi * vaikeudet opiskelussa vähentyivät * päivittäin koetut oireet vähentyivät * kaikki aterianosat syötiin yleisemmin koulukouluunsaalla * epäterveellisten välipalojen syöminen koulussa vähentyi * liikunnan harrastaminen lisääntyi * myöhään valvominen kouluiltoina vähentyi * tupakointi ja humalajuominen vähentyivät * terveystiedon koettiin yleisemmin lisäävän valmiuksia huolehtia terveydestä * tiedot seksuaaliterveydestä ja päihteistä paranivat <p>Ammattiin opiskelevilla verrattuna lukiolaisiin:</p> <ul style="list-style-type: none"> * opiskeluun liittyvä työ määrä oli kohtuullisempi * oppilaitoksen lääkärin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi 	<p>Peruskoululaisilla:</p> <ul style="list-style-type: none"> * vanhempien työttömyys lisääntyi * fyysisen uhan kokeminen yleistyi * ongelmat koulun työilmapiirissä yleistyivät * koulun työmäärä lisääntyi * vaikeudet opiskelussa lisääntyivät * aterianosien jättäminen syömättä koulukouluunsaalla lisääntyi * myöhään valvominen kouluiltoina yleistyi * koulu-terveydenhoitajan ja -lääkärin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi * tyytymättömyys koulu-terveydenhuoltoon lisääntyi <p>Lukiolaisilla:</p> <ul style="list-style-type: none"> * vanhempien työttömyys lisääntyi * koulu-terveydenhoitajan ja -lääkärin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi <p>Ammattiin opiskelevilla verrattuna lukiolaisiin:</p> <ul style="list-style-type: none"> * vanhempien tupakointi oli yleisempää * vanhempien työttömyys oli yleisempää * vanhemmat tiesivät huonommin vastaajan viikonloppuiltojen viettoapaikan * fyysisen uhan kokeminen oli yleisempää * ylipainoisuus oli yleisempää * epäterveellisten välipalojen syöminen oppilaitoksessa oli yleisempää * suositusten mukaisen hampaiden harjoamisen laiminlyönti oli yleisempää * liian vähäinen liikunnan harrastaminen oli yleisempää * tupakointi ja humalajuominen olivat yleisempiä

TILASTOJA
Väestö 31.12

	2007	2008
Kokkola	45 348	45 644
Kruunupyy	6716	6716
Kaustinen	4298	4313
Kannus	5844	5745
Toholampi	3590	3536
Veteli	3518	3501
Halsua	1379	1351
Perho	3017	3020
Lestijärvi	904	881

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

	2007	2008
Kokkola	5,7	
Kruunupyy	1,7	
Kaustinen	4,1	
Kannus	6,0	
Toholampi	4,5	
Veteli	3,8	
Halsua	3,5	
Perho	4,3	
Lestijärvi	5,1	
Koko maa	8,1	

Työttömät, % työvoimasta

	2007	2008
Kokkola	8,6	8,0
Kruunupyy	3,8	3,8
Kaustinen	5,8	6,6
Kannus	6,2	6,4
Toholampi	5,5	4,5
Veteli	5,8	6,2
Halsua	6,1	6,8
Perho	7,7	8,5
Lestijärvi	7,3	6,0

Nuorisotyöttömät, % 15–24 –vuotiaasta työvoimasta

	2007	2008
Kokkola	11,4	11,3
Kruunupyy	3,0	3,3
Kaustinen	5,8	6,6
Kannus	7,2	8,9
Toholampi	7,5	4,0
Veteli	3,4	4,0
Halsua	6,3	6,3
Perho	6,5	8,3
Lestijärvi	5,6	2,8

Lapsiperheet, % perheistä 2007 2008

Kokkola	41,4	41,2
Kruunupyy	41,1	41,3
Kaustinen	40,5	39,1
Kannus	43,0	41,3
Toholampi	39,6	38,9
Veteli	37,3	35,9
Halsua	38,2	35,6
Perho		
Lestijärvi	42,9	41,4

Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä

	2007	2008
Kokkola	14,8	14,6
Kruunupyy	7,6	8,7
Kaustinen	11,0	10,0
Kannus	10,8	10,6
Toholampi	11,3	11,0
Veteli	13,4	13,5
Halsua	8,5	9,2
Perho		
Lestijärvi	15,2	16,0

Lapsiperheiden pienituloisuusaste

	2007	2008
Kokkola	14,3	
Kruunupyy	7,4	
Kaustinen	11,6	
Kannus	11,1	
Toholampi	16,6	
Veteli	10,1	
Halsua	15,5	
Perho	25,0	
Lestijärvi	15,0	

0-17 -vuotiaat, % väestöstä

	2007	2008
Kokkola	22,9	22,8
Kruunupyy	22,8	22,9
Kaustinen	22,3	21,7
Kannus	24,9	24,1
Toholampi	24,0	23,3
Veteli	19,7	19,7
Halsua	21,0	20,2
Perho	29,5	29,8
Lestijärvi	20,7	19,7
Koko maa	20,7	20,5

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon lääkärikäynnit / 1000

7- 18 –vuotiasta

	2006	2007	2008
Kokkola	191	88	123
Kruunupyy	96	121	128
Kaustinen	137	189	83
Kannus	154	67	243
Toholampi	244	309	273
Veteli	187	167	174
Halsua	169	70	41
Perho	293	267	158
Lestijärvi	99	178	0
Koko maa	222	224	229

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1000 0-12 -vuotiasta

	2007	2008
Kokkola	188	
Kruunupyy	70	
Kaustinen	124	
Kannus	9	
Toholampi	133	
Veteli	104	
Halsua	36	
Perho	42	
Lestijärvi	56	

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1000 13-17 –vuotiasta

	2007	2008
Kokkola	870	
Kruunupyy	157	
Kaustinen	449	
Kannus	419	
Toholampi	103	
Veteli	254	
Halsua	112	
Perho	357	
Lestijärvi	139	

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17 –vuotiaat / 1000 vastaavanikäisestä väestöstä

	2007	2008
Kokkola	4,5	4,8
Kruunupyy		
Kaustinen	7,2	6,3
Kannus	3,4	4,2
Toholampi		7,1
Veteli		7,2
Halsua		0,0
Perho		
Lestijärvi		
Koko maa	5,1	5,3

Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset

	2007	2008
Kokkola	54	58
Kruunupyö	0	0
Kaustinen	0	0
Kannus	20	20
Toholampi	0	0
Veteli	0	0
Halsua	0	0
Perho	0	0
Lestijärvi	0	0

Kokopäivähoidossa perhepäivähoidossa olleet lapset, kunnan omat palvelut

	2007	2008
Kokkola	441	404
Kruunupyö	106	92
Kaustinen	95	116
Kannus	119	100
Toholampi	36	42
Veteli	46	51
Halsua	12	15
Perho	46	62
Lestijärvi	9	13
Yhteensä	963	945

Kunnan kustantamassa päivähoitossa olleet 1-6 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

	2007	2008
Kokkola	52,1	51,7
Kruunupyö	51,5	50,2
Kaustinen	49,5	52,9
Kannus	46,8	45,3
Toholampi	30,9	29,7
Veteli	39,4	44,2
Halsua	32,9	36,9
Perho	28,3	35,7
Lestijärvi	26,1	34,1